

Reflektioner kring Remissversion Hyggesfritt skogsbruk

Skogsstyrelsens definition 2021-03-08, Diarienummer 2020/3733

Först måste man rimligen ställa sig frågan vad som är syfte med att utarbeta en definition av ”hyggesfritt” skogsbruk. Vidare måste man också reflektera över vilka effekter en definition kommer att kunna få.

Kritiken mot dagens skogsbruk bör inte tolkas som en fråga om enbart användandet av kalhyggen eller inte. Det handlar om den påverkan skogsbruket har på skogslandskapen i stort där hygget i sig endast är en del av det. Den efterföljande hanteringen i form av plantering och efterföljande skötsel med röjning och gallringar med dess påverkan på trädslagssammansättning och struktur är minst lika avgörande.

Risken är stor att man missar kärnfrågorna om varför dagens skogsbruk är i ifrågasatt då ”hyggesfritt” i sig inte är en lösning på de grundläggande ekologiska problem som är en viktig orsak till kritiken. Detta påpekas också i rapporten. Att kunna mäta och redovisa en viss och förmodligen ökande andel ”hyggesfritt” kan till och med vara kontraproduktivt då det leder fokus bort från kärnproblemet.

”Hyggesfritt” skogsbruk skulle dock kunna innebära något ökad funktion och värde av de hänsynsytor som lämnas då en ”hyggesfri” produktionsskog i deras anslutning kommer att minska kanteffekter och erbjuda lite mer av skoglig kontinuitet. Likaså finns det uppenbara vinster att göra för klimatet att övergå till skogsbrukssystem utan kalavverkning.

I övrigt är förmodligen effekten av ett ”hyggesfritt” skogsbruk utan något grundläggande ekologiskt anpassat ramverk främst estetisk med visst mervärde för skogens rekreativvärde. Detta indikeras också tydligt av att förarbetet till remissen till stor del tycks ha varit inriktat på just den visuella upplevelsen av olika exempelbestånd. Överlag förefaller det som att arbetet genomförts med ett tydligt antropocentriskt fokus.

Att överhuvudtaget försöka särskilja olika skötselsystem känns i detta sammanhang inte särskilt relevant. Det finns som påpekas i arbetet egentligen två grundsystem inom skogsskötsel. Båda dessa har mer eller mindre god motsvarighet i naturskogens egen dynamik beroende på skogstyp. Man kan därför inte generellt säga att det ena i sig är bättre eller sämre än det andra. Många av de skandinaviska skogstyperna har en relativt tydlig succession med ganska likåldriga beståndsgenerationer som avlöser varandra. Dessa skogstypers dynamik är till större del driven av mer storskaliga störningar, även om de mindre men mer ofta återkommande störningar sannolikt har störst betydelse. Denna dynamik liknar mer vissa av de skogsbrukssystem som klassificeras som trakthyggesbruk snarare än de som klassificeras som blädning. Andra skogstyper har en mer småskalig intern dynamik där blädningssystemen kan anses ligga närmare den naturliga dynamiken. Något resonemang kring olika skogsbrukssystemens relation till naturlig beståndsdynamik saknas helt i rapporten.

För den intresserade ges här en relativt god överblick över olika skogsskötselsystem.

<https://www.for.gov.bc.ca/hfd/pubs/SSIntroworkbook/chap2ftr.htm> Notera att trakthyggesbruk omfattar en avsevärt större spännvidd av olika praktiker jämfört med den bild som vanligen ges.

Hur vi klassificerar olika skogsskötselsystem har i det större sammanhanget mindre betydelse. Det är det bakomliggande förhållningssättet till skogen som i sin tur styr vilka system och metoder som kommer i bruk som är det intressanta. Detta skulle också kunna benämnas filosofi. Olika skogsbruksfilosofier berörs i rapporten och det hela ter sig mycket märkligt då dessa tankemässigt placeras som någon sorts ”parallell” till system, metoder och åtgärder. Se citat.

””Den lägsta nivån är de enskilda skogsskötselåtgärderna och den högsta nivån är skogsskötselsystemen, det vill säga det som även kallas skogsbrukssätt. Mellan dessa nivåer finns skogsskötselmetoderna. Vid sidan av denna indelning finns dessutom olika skogsbruksfilosofier.””

””2.1.4 Skogsbruksfilosofier

Utöver de tre nivåerna system, metoder och åtgärder har det från tid till annan florerat vad som enklast skulle kunna sammanfattas under begreppet ”skogsbruksfilosofier”, det vill säga någon form av grundläggande moraliska eller filosofiska riktlinjer för hur skogsbruk bör bedrivas. Exempel på sådana filosofer är New Forestry, Pro Silva, Naturkultur och Continuous Cover Forestry.””

Den intressanta fråga som aldrig berörs är vilken typ av skogsbruksfilosofi som ligger till grund för det trakthyggesbaserade plantageskogbruk som bedrivs i dagsläget. Eftersom det inte finns någon ”strikt rationell referenspunkt”, befriad från ”filosofi” i detta måste det även för det nu dominerande skogsbruket finnas någon bakomliggande filosofi, som uppenbart bygger på en bristande respekt för skogsekosystemen... Detta resonemang skulle kunna utvecklas en hel del men jag gör inte det här.

Värt att notera är att den beskrivning som ges av Lübeckmodellen fullständigt missar de grundläggande principerna och endast beskriver några särdrag vad gäller det praktiska genomförandet. Grundprinciperna är globalt implementerbara och har inget med förhållandena i tex nordvästra Tyskland. Dessa är;

Att, i den brukade skogen arbeta med för ståndorten naturliga artsammansättningar, med hänsyn tagen till en av succession beroende variationen.

Att den brukade skogen i huvudsak ska innehålla naturskogens strukturer.

Den absolut viktigaste principen är dock att arbeta med ett minimum av skötstelinnsatser för att ge den naturliga dynamiken utrymme även i den brukade skogen. Det innebär att det till mindre del är skogsbrukets åtgärder som formar skogen. Att ge större utrymme för naturliga processer är ett centralt grepp för att nå en högre grad av adaptivitet i verksamheten.

Med andra ord eftersträvar man att bevara och bejaka skogens interna processer, som främsta medel för att uppnå de första två grundprinciperna. På tyska kallas konceptet Processchutz vilket är mer beskrivande än benämningen Lübeckmodellen, som fått större internationell spridning.

Ett införande dessa grundprinciper ser jag som ett avgörande och grundläggande steg för att minska skogsbrukets negativa miljöeffekter och säkerställa en långsiktigt god tillgång på träråvara. Att man inte endast här utan i även i t.ex. skogsskötselserien väljer att göra en så dålig beskrivning av ett koncept med en tydligt uttalad grundfilosofi kan i det närmaste ses som tendensiöst...

Den skogsvårdslag vi har är i grund och botten en produktionslag med utgångspunkt tagen i tanken att skogen ska odlas för att säkerställa tillgången på träråvara. De skrivningar som finns om naturhänsyn är till största del frikopplade från själva grundfilosofin för skogsbruket och virkesproduktionen och hanteras parallellt/separat. Detta utgör ett betydande problem då ett allt för omfattande uteslutande av naturskogens egenskaper och processer i den brukade skogen lägger grunden för såväl de produktionsproblem som de naturvårdsproblem vi ser idag. (Med produktionsproblem avses här den långsiktigt ökande ekologiska instabilitet som i sin tur ger en högre skadefrekvens.)

§§ 5 och 10 SVL ges en central roll i arbetet med att definiera ”hyggesfritt skogsbruk”. Det är i sig rimligt att det finns begränsningar kring hur hårt skogen får utnyttjas/avverkas vilket gör dessa paragrafer i viss mån relevanta i sammanhanget. Det saknas dock mig veterligen en tydlig definition kring på vilken yta de mätningar/bedömningar som ska göras för tillämpningen. (Indata till diagrammen i föreskrifter och allmänna råd.) I ett trakthyggesbruk av den karaktär vi sett hittills ställer det sig relativt givet på vilken yta tillämpningen skall göras då det är ganska enkelt att definiera likformiga bestånd även om det inte heller är helt självklart.

Detta blir med tiden avsevärt svårare att tillämpa på de mosaikliknande beståndsstrukturer som kommer att uppkomma i takt med att man tillämpar varianter av trakthyggesbruk, ex vis luckhuggningar eller selektiva uttag av grupper med grova stammar i relativt likåldriga bestånd. Resonemangen om en lucka eller ett hygge är 0,25 eller 0,5 hektar ger inte särskilt mycket vägledning då dessa mått inte kan ses som generellt tillämpbara med tanke på naturlig beståndsdynamik för den bredd av ståndorter och skogstyper som förekommer.

Störst frågetecken lämnar dock frågan hur en naturligt uppkommen skada på skogen ska hanteras. Om skogens virkesförråd faller under § 5 krav enligt föreskriften skall ”föryngringsåtgärder vidtas” enligt SVL. Med tanke på vad som sägs om detta i § 6 och rådande praxis i kombination med det relativt stora utrymmet för skogsstyrelsen att göra bedömningar av vad som tex. är mark som är ”lämplig för naturlig föryngring” är risken stor att tillämpningen kommer att leda till att nya odlade skogar anläggs efter naturliga skador eller överavverkningar. Detta då med metodik stammande från ett plantagebaserat trakthyggesbruk Detta kommer inte leda till ett bättre ekologiskt och mer hållbart skogsbruk. Å andra sidan är det ju just dessa angelägna frågor som remissen inte heller behandlar, utan frågan som hanteras är endast vad som kan ses som ”hyggesfritt” eller inte.

Sammanfattningsvis känns frågan att definiera ”hyggesfritt” skogsbruk enligt den ansats som gjorts inte särskilt relevant sett ur perspektivet av de utmaningar skogsnäringen står inför. Det finns långt mer angelägna frågor. Risken finns att en definition och särredovisning av ”hyggesfritt skogsbruk” leder fokus bort från dessa.

Hedekas 2021 04 25

Martin Jentzen

Telefon: 0734 172290

E-post: martin@jentzen.se